

בעזרשי"ת

מִיָּמֵי עֲמוּקִים עֵצָה בְּלֵב-אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה יִדְלָה

סטריקור

קובץ דברי תורה

עצה ותבונה

דברי תורה

מב"ק מרז אדמו"ר זצלה"ה

'עומק לב'

שיעורים ושיחות קודש
מב"ק מרז אדמו"ר שליט"א

'מים עמוקים'
'דולה התבונה'

פרשת

בהר - בחוקותי

תשפ"ג

מכון זכור
לאברהם
סטריקוב

לע"נ האשה החשובה
מרת שרה לאה ברנשטיין ע"ה
בת ר' אריה לייב ז"ל
נלב"ע י"ד אייר פסח שני ש.ז.
ת.נ.צ.ב.ה.

נתנדב ע"י בניה
הרה"ח ר' יוסף זקן ברנשטיין שליט"א
והרה"ח ר' חיים לייב ברנשטיין שליט"א

נדבת

הר"ר דוד יואל ברנשטיין הי"ו
לרגל שמחת הולדת הנכדה בשעטו"מ
בת לחתנו הר"ר אלעזר מנחם קאופמן הי"ו
יה"ר שירווי רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח

נדבת

הר"ר מרדכי זאב רוזנברג הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבן בשעטו"מ
יה"ר שירווי רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח

לתרומות והנצחות:
052-7620204

יו"ל ע"י
מכון **זכור לאברהם**
סטריקוב
רחוב דוד 32 ירושלים

קובץ נ"ו
ערש"ק פר' בהר בחוקותי
תשפ"ג

ניתן להאזין לשיעורי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
מדי ליל שישי בשידור חי במערכת 'קול סטריקוב' מס' 072-3371263 שלוחה 4.
כמו כן ניתן להאזין לאחר השיעור בקו שיעורי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ב'קול הלשון'
מס' 073-2951269 שלוחה 1.

לקבלת הגליון באימייל a609200101002@gmail.com

בהר

ושבתה הארץ שבת לה' (כה, ז).

וברש"י: "שבת לה'", לשם ה' כשם שנאמר שבת צראשית".

היינו, ששבת צראשית נאמר (שמות כ, י) "ויום השביעי שבת לה' חלקיך", ופירושו 'לשם ה'', הכא נמי כוונת הכתוב 'שבת לה'' שתהיה השביתה 'לשם ה''.

אמנם ל"ע מה רואים יותר בשבת צראשית שמוכיח משם, והרי צנייהם נאמר אותו לשון ותו לא מידי. עוד ל"צ משמעות עניין זה של 'לשם ה'', אם היינו שצריכה כוונה לעשותה לשם ה', הרי קיימא לן (שו"ע או"ח סי' ס ס"ד) בכל המצוות שצריכות כוונה, וצמח נתייחדה מצוות השמיטה יותר משאר מצוות שריצה בה הכתוב להדיא שצריך לעשותה לשם ה'. והרמב"ן האריך ציבור ההשוואה של שבת הארץ לשבת צראשית וכתב ש"עוררו אותנו בסוד גדול מקודות התורה".

ונראה לצאר דרך הפשוט (כי כידוע כל סוד תחילתו צפשוט), על פי יסוד הב"ח הנודע (או"ח סי' תרכה), הציאו המוג"א (שם) להלכה (וראה משנ"צ שם סק"א), שצאותן המצוות שנתפרש טעמם צתורה להדיא, מלצד מה שצריך לכוון לשם מצוה למאי דקיי"ל שצמחות צריכות כוונה, צריך גם כן לכוון צקיום המצוה את הטעם, וכמו צמצוות סוכה שנאמר בה (לעיל כג, מג) "למען ידעו דרתיכם כי צצכות הוצצתי את צני ישראל צהוציאי אותם מצרץ מצרים", שצריך לכוון צעת קיום מצוות סוכה שהיא לזכר יציאת מצרים, וכן צמצוות יציאת, שנאמר בה (צמדצר טו, מ) "למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי", צריך לכוון בה שהיא כדי שזכור כל מצוות ה' לעשותם, וכן צמצוות תפילין דכתיב בה (שמות יג, ט) "למען תהיה תורת ה' צפריך", שיש לכוון תכלית המצוה שהיא כדי שזכור יציאת מצרים שהיא מורה על

יחודו ואשר לו הכח והממשלה וכו'. ולכן
 ציאר הצורך צמנוות אלו (שם; ס"י ח; ס"י
 כה) את טעמם הפשוט כנ"ל, אף שדרכו
 רק להורות ולפסוק ולא לפרש את
 המקראות, כי ידיעת הטעם צמנוות אלו
 נלרכת לעיקר קיום המלואה.

ובוונה זו שונה צמהותה מכוונת
 המלואות דעלמא, ששם הכוונה
 היא פרט נוסף מחוץ לעצם מעשה
 המלואה, שצריך לעשותה צכוונה, אצל
 כוונת הטעם צמנוות אלו היא חלק
 ממעשה המלואה עצמה, שכך היא אופן
 עשייתה, צמעשה וצכוונה יחדיו.

והנה גם צמנוות השצת פירשה התורה
 את טעם המלואה שהיא זכר
 למעשה צראשית, וכדכתיב (שמות כ, יא)
 "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת
 הארץ את הים ואת כל אשר צם וינה ציום
 השציעי", והתכלית צזה שיצוא האדם
 לאמונה שהקצ"ה צרא את העולם צששת
 ימים ונה ציום השצת. וכיוון שטעם זה
 נתפרש צתורה, צריך לכוון כוונה זו
 צקיום המלואה לשיטת הצ"ח.

ובאמור שכוונה זו היא מגוף מעשה
 המלואה, וכן מפורש ציותר

צמנוות השצת (שם לא, טז"ז) "ושמרו צני
 ישראל את השצת לעשות את השצת
 לדרתם צרית עולם, ציני וצין צני ישראל
 את הוא לעלם כי ששת ימים עשה ה'
 את השמים ואת הארץ וציום השציעי
 שצת וינפש", הרי שכל מהות השציתה
 זהו מה שהיא את לצריאת העולם. וכן
 שנינו (שצת קי"ט:) "כל המתפלל צערצ שצת
 ואומר 'ויכולו' מעלה עליו הכתוצ כאילו
 נעשה שותף להקצ"ה צמעשה
 צראשית", וזהו משום שאמירת 'ויכולו'
 היא עדות על צריאת העולם ולכן צריך
 לאמרה צעמידה וצשניים כדאיתא
 בראשונים (טור או"ח ס"י רסח).

ומלבד הכוונה של 'זכר למעשה
 צראשית', השצת היא גם כן
 'זכר ליציאת מצרים', שתכליתו ג"כ לחזק
 את האמונה צהקצ"ה צהשגמתו
 וצנהגתו. וגם כוונה זו נלרכת לעיקר
 קיום המלואה, שגם טעם זה נתפרש להדיא
 צקרא, ומפורש גם שצריך לזכור זאת,
 וכמו שנאמר (דצרים ה, טו) "וזכרת כי עצד
 היית צארץ מצרים ויאלך ה' אלקיך משם
 ציד חזקה וצזרע נטויה, על כן לוך ה'
 אלקיך לעשות את יום השצת". וכן
 אומרים בקידוש "זכר ליציאת מצרים".

ואיש כי לא יהיה לו גאל והשיגה ידו
ומצא כרדי גאלתו (כה, כו).

וברש"י: "וכי יש לך אדם בישראל שאין
לו גואלים, אלא גואל שיוכל
לגאול ממכרו".

יש לפרש ע"ד הרמז, שהכוונה לאדם
שמגיע להכרה ברורה ואמיתית
שאף שיש לו הרצה גואלים, שעל פי דרך
הטבע הם יכולים לעזרו ולסייעו, הוא
יודע בצרירות שאין שום צער ודם שיכול
להושיעו בלעדי הקצ"ה, וממילא תולה
תקוותו רק בו יתצרך ואינו צוטח
בנדיבים.

ועל זה נאמר 'והשיגה ידו ומלא כדי
גאלתו', והיא הצטחה שאז צאמת
הקצ"ה בעצמו ישלח לו עזרתו וישועתו,
כיוון שהשליך עליו את יהצו ולא פנה אל
רהבים (וראה 'עומק לב' פרשת צהר תשפ"ג).

וזהו שנתחדש במיוחד במנוות שנת
שהיא כריכה להיות 'שנת לה',
לשם ה', היינו שלא די בכוונה בעלמא
לשם מנוה כמו בשאר כל המנוות, אלא
כריך לכוון את טעם המנוה, שהיא כדי
לחזק את האמונה בה', שהוא צורא עולם
ומנהיגו, וכוונה זו היא חלק מעצם קיום
המנוה.

ועל דרך זה נאמר גם במנוות שציתת
הארץ 'שנת לה', ופירושו 'כשם
שנאמר בשנת צראשית', ששם נתפרש
צקרא להדיא טעם השציתת שהוא לזכר
יציאת מצרים כנ"ל, והכא נמי הכוונה
שתהיה השציתת עם כוונה 'לשם ה',
היינו לחזק את האמונה שהקצ"ה הוא
צורא העולם קונה שמים וארץ, כי על ידי
השמיטה זוכרים שלו יתצרך הארץ ואינה
שייכת לבני אדם (ראה ספר החינוך מנוה פד).
וצא הכתוב ללמדנו שכוונה זו נדרשת
בקיום המנוה כמו בשנת צראשית.

בחוקותי

הדין צכור שחלה קדושתו גם על צעלי מומים (יומא נא.).

ועל דרך הרמוז יש לפרש, וזהקדם דהנה עוד דצר חידוש מלאנו צפרשת תמורה, שהאיסור להמיר חסו צלאו הניתק לעשה כדאיתא צגמרא (תמורה ד:), והיינו על ידי העשה של 'והיה הוא ותמורתו יהיה קדש'. ולכאורה הוא תמוה, שהרי צכל דוכתא לאו הניתק לעשה עניינו שניתנה מצוות עשה מיוחדת לעשותו כדי לתקן את פעולת הלאו, וכמו צאיסור נותר, שאחר שעצר על הלאו ניתנה מצוות שריפה לתקן את הלאו (מכות טו.), וכן צגזילה, שניתנה מצוות השצת הגזילה (שם), וכן צשילוח הקן צנוטל חס על הצנים שהוא ניתק לעשה לרצון ע"י מעשה השילוח (חולין קמא.). הלד השווה שצבם שהניתוק לעשה הוא שלאחר שכצר חטא צריך לעשות פעולה חדשה שע"ז מתקן את הלאו.

ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה' כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קדש, לא יחליפנו ולא ימיר אתו טוב ברע או רע בטוב, ואם המר ימיר בהמה בבהמה והיה הוא ותמורתו יהיה קדש (כו, ט"ז).

ונתחדש צזה שנאמר 'לא ימיר אותו טוב צרע' שהתמורה תופסת להקדש חפילו צעלי מומים, חעפ"י שצעלמא לא שייך להקדיש צעל מוס, וכמו ששנינו (תמורה טו:) "חומר צתמורה מצקדשים, שהקדושה חלה על צעלת מוס קצוע" וכו'. וכן נאמר צהמשך הפרשה לגצי מעשר צהמה (פסוק לצ"ג) "וכל מעשר צקר וצאן כל אשר יעצר תחת השצט העשירי יהיה קדש לה', לא יצקר צין טוב לרע" וגו', היינו שחלה הקדושה גם על צעלי מומים, וכמו שצפירש"י: "לא יצקר צין טוב לרע", צין חס צין צעל מוס, חלה עליו קדושה, ולא שיקריצ צעל מוס, חלא יחכל צתורת מעשר, וחסור ליגזו וליעצד" (וכן הוא

ומחזירו אל הקדושה. והוא שהוצטחנו
 (שמואל ב' יד, יז) "וחשב מחשבות לצלתי ידח
 ממנו נדח", היינו שכל המצבים שיהיה
 האדם וכלל כישלונותיו וחטאיו אין
 הקב"ה עוזבו אלא פותח לו פתח לשון
 צתשובה ולחזור אל הקדושה.

ודבר זה נאמר צפרשת תמורה, כי
 התמורה מורה על התמורות
 והחילופין שהאדם עובר בחייו, טוב
 צרע או רע צטוב, היינו בין אם מחליף
 את מצבו מטוב לרע, ובין אם מחליף את
 מצבו לטוב יותר ממדרגתו הרגילה, שגם
 זה איננו ראוי כידוע, ועלול ליפול מכל
 מדרגותיו, אעפ"כ הקב"ה נמלא תמיד
 ופותח פתח לאדם לחזור למקומו.

ואילו הכא גצי תמורה, הרי הרי את
 מעשה ההקדש עלמו אסרה
 התורה, והתיקון ללאו הוא צזה גופא
 שחלה התמורה ויש על הצהמה קדושת
 קרבן (ראה רי"פ פערלא על סה"מ לרס"ג ל"ת ריט).

ונרמו צזה שגם אם ח"ו האדם עבר
 וחטא, הקב"ה צרחמיו אינו עוזב
 אותו, שכך הוא צלאו דתמורה, שגם
 צאופן שהאדם חטא ועבר על לאו
 כשהמיר הקרבן, מעשה זה עלמו גורם
 שחלה קדושה, והקב"ה נותן לו את
 תיקונו צמעשה זה עלמו מיניה וציה,
 ומזה יש ללמוד שגם צמצבים צצאים
 לאדם שח"ו נכשל צחטא, ונמלא שקוע
 כולו צרע, גם אם הקב"ה אינו עוזבו

דולה התבונה

מאיסת התאוזה להבלי העוזה"ז והתעוררות החשק לרוחניות

שיעור ליל שישי פרשת בהר בחוקותי תשע"ז

פעולות האדם משפיעות למעלה לטוב ולמוטב

האור החיים הק' הכנים בפרשתנו, הן בפרשת בהר והן בפרשת בחוקותי, עניינים נשגבים ונוראים כל כך, שיש בהם די להחיות נפש כל חי לעבודת ה' תמה ורוממה, נלמד אפוא בס"ד כמה מאמרים.

עה"פ (כה, כה) "כי ימוך אחיך ומכר מאחזתו ובא גאלו הקרב אליו וגאל את ממכר אחיו", כותב וז"ל: "כי ימוך אחיך וגו', פרשה זו תרמוז ענין גדול והערה ליושבי תבל, 'כי ימוך' על דרך אומרו (קהלמ י, יט) 'בעצלתים ימך המקרה', ואמרו ז"ל (מעניית ז:): 'עשיתם לאותו שנאמר בו (תהלים קד, ג) 'המקרה במים עליותיו' מך', כי כשהתחוננים מטין מדרך הטוב מסתלקים ההשפעות ומתמסכן עמוד הקדושה, כי העיקר תלוי בהתחוננים".

זהו אחד מהיסודות הגדולים, שמעשינו פועלים ומשפיעים למעלה, וכידוע פירוש הצדיקים תלמידי הבעש"ט, התולדות יעקב יוסף (ד"ה נפסוק ויקרא) ועוד, על "דע מה למעלה ממך" (אבות ג, א), שהאדם צריך לדעת שמה שקורה 'למעלה', בשמים ממעל, הכל הוא 'ממך', ממעשיך ומפעולותיך.

ובבחינה זו ידוע מאמר הבעש"ט זי"ע המובא בספה"ק קדושת לוי (פרשת נשלח ד"ה א"י אז ישיר הא') עה"פ (תהלים קכא, ה) "ה' צלך", שהנהגת השי"ת הוא כדוגמת צל, שכמוה שהיא משקפת את מעשי האדם, כך השי"ת מתנהג עם האדם באותה דרך בה הוא עצמו מתנהג, וכפי הנהגותיו, כך מושפע עליו מלמעלה. וכן מבואר עד"ז הרבה בספרי יראה וחסידות, שהאדם לפי פעולתו ממשיך את ההשפעה מהשמים, וכן איתא בזוה"ק (ג, קפד:): במסוים לעניין מידת השמחה "חדוה דבר נש, משיך לגביה חדוה אחרא עילאה".

דבר זה נחויץ מאוד לאדם שידע כמה גדולים מעשיו, שהרי הם פועלים גדולות ונצורות. וזהו 'בעצלתיים ימך המקרה' 'עשיתם לאותו שנאמר בו 'המקרה במים עליותו' מך', וכמבואר בגמרא שם "בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקב"ה מך". כי אכן כל ההשפעה העליונה תלויה במעשי בני ישראל בהאי עלמא, וכאשר אין עובדים את ה' כראוי גורמים למיעוט ההשפעה.

הגאולה תלויה בהתעוררות בני ישראל והשתוקקותם למצב הרוחני שהיה בזמן הבית וממשיך האוה"ח הק': "ואמר 'ומכר מאחוזתו', ירצה על המשכן משכן העדות אשר הוא אחוזתו יתברך שבו השרה שכינתו ובעונותינו נמכר הבית ביד האומות, וכמאמרם ז"ל (מדרש מהליס, עט) בפירוש פסוק 'מזמור לאסף באו גוים' וגו'. והודיע הכתוב כי גאולתו היא ביד הצדיק אשר יהיה קרוב לה' על דרך אומרו (לעיל י, ג) 'בקרובי אקדש', הוא יגאל ממכר אחיו, כי הארון ב"ה יקרא לצדיקים 'אח' כביכול דכתיב (מהליס קכג, ט) 'למען אחי ורעי'.

"והגאולה תהיה בהעיר לבות בני אדם ויאמר להם: הטוב לכם כי תשבו חויץ גולים מעל שלחן אביכם ומה יערב לכם החיים בעולם זולת החברה העליונה אשר הייתם סמוכים סביב לשלחן אביכם הוא אלקי עולם ב"ה לעד" - עבודת הצדיקים היא להזכיר לבני ישראל את הטובה הגדולה והנועם והמתיקות שהייתה מנת חלקם כשהיו סמוכים על שולחן אביהם, כי אנו הרי עומדים במרחק גדול כל כך מן הזמן שבו היה בית המקדש בנוי ועומד על מכוננו, ואין אנו מכירים כלל את המציאות הזו, ואין לנו שום השגה איך היה נראה שם ומה הפסדנו, ואם כן כדי שתהיה חשק והשתוקקות לבנין הבית, נצרכת עבודת צדיקי הדור לעורר מחדש את לב בני ישראל לכך.

"וימאים בעיניו תאוות הנדמים, ויעירם בחשק הרוחני גם נרגש לבעל נפש כל חי עד אשר יטיבו מעשיהם, ובזה יגאל ה' ממכרו, ועל זה עתידין ליתן את הדין כל אדוני הארץ גדולי ישראל ומהם יבקש ה' עלבון הבית העלוב".

והעולה שהדרך לזכות לגאולה הוא על ידי שבני ישראל יתעוררו להשתוקק לכך, ואופן ההתעוררות היא על ידי שיכירו בערכם של דברים רוחניים ושיבינו שהרוחניות הגדולה ביותר היא בבית המקדש, מקום השראת השכינה. ולאידך, למאוס

בענייני עולם הזה, כי התאוות והדמיונות הגשמיים והארציים הם מרחיקים את האדם מן ההשגה ומן הרצון לזכות להתגלות אלוקות.

וידוע המעשה עם הרה"ק מראפשיץ זי"ע שבא לשבות בצילו איזה יהודי שחשב שבוודאי יכיר הרה"ק מראפשיץ בערכו ויכבדהו לפי מעלתו, ולמעשה לא כבדהו, והיה שבור מזה מאוד, ונאנח לעצמו בהאי לישנא: אם גם במקום שעובדים ביותר על מידת האמת נתגבר השקר עד שאין יודעים את מי ראוי לכבד, הרי הגיעו מים עד נפש וכבר מוכרח שיבוא המשיח. הרה"ק מראפשיץ שהכיר ברוח קדשו בכל העניין, יצא תיכף ומיד לביהמ"ד, ופנה אל החסידים ושח להם: הנה למעלה הופיע המשיח ועורר שכבר הגיעה העת לגאול את בני ישראל, אמרו לו שירד לעולם ויראה אם בני"א אכן מצפים לגאולה. ירד ושמע איך שיהודים אכן נאנחים על הגלות, אולם כל אחד מחמת צרותיו ודאגותיו הפרטיות שלו. הלך לביהמ"ד, ושמע איך שיהודי אומר שאפילו במקום האמת כבר שורר השקר וכבר צריך המשיח להגיע. אמר המשיח לעצמו: אני איני מגיע כדי לתת לאדם את הכבוד שלו, וחזר ושב למקומו בפחי נפש. כי תכלית ביאת המשיח וגאולת עולמים אינה כדי להושיע כל אחד ממצוקותיו הגשמיות הפרטיות, אלא לתקן את החיסרון הרוחני של הבריאה הגשמית, לרוממה ולהביאה אל השלימות, וכדי שנזכה לזה צריכה להיות השתוקקות גדולה למצב עילאי זה.

ובאמת זאת הייתה עבודת צדיקי הדורות תמיד, לרומם את ההשגות ברוחניות, השגה עליונה יותר בלימוד התורה, בתפילה, בקיום המצוות, בשבת ובמועדים, שעי"ז יתעוררו בני"א לתשוקה וחשק למילי דקדושה, וממילא ג"כ למאוס ב'תאוות הנדמים'. הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמן שליט"א (זי"ל) סיפר שמצא פעם בהיותו בחו"ל יהודי שבא מחסידישע שטוב וגדל במקום של חסידים ועובדי ה', ואחר המלחמה, בגין ניסיונות קשים שעברו עליו, עזב את הדרך הישרה רח"ל, אולם אמר שאינו מוצא מקום בנפשו לתאוות רעות, וזאת כיוון שבבחרותו עקרו ממנו כל כך את יצר התאוה ומכח זה עד היום על אף שעבר מה שעבר, הבלי העולם הזה מגעילים אותו כל כך, ואינו מסוגל אף להביט לעברם. ודבר זה לא היה כל כך על ידי מלחמה עם התאוות, אלא שעוררו את התשוקה והתאוה לקדושה וממילא כל שאר העניינים בטל וסרו.

אופן נוסף שתבוא הגאולה - על ידי יסורים

וממשיך האוה"ח: "ואמרו 'ואיש כי לא יהיה לו גואל', על דרך אומרם ז"ל (סנהדרין ג). 'אין איש אלא הקדוש ברוך הוא דכתיב (שמות טו, ג) 'ה' איש מלחמה", כש'לא יהיה לו גואל', כי אין איש שם על לב אין מנהל ואין מחזיק ביד אומה ישראלית להשיבה אל אביה, אל תאמר כי ח"ו אברה תקוה, אלא 'והשיגה ידו ומצא כדי גאולתו', אמרו ז"ל (סנהדרין נט) כי היסורין והגלות הם תקון האומה להכשירה, והוא מה שרמו 'והשיגה ידו' על דרך אומרם (דברים ג, טו) 'יד ה' היתה בם' שהיא מדת הגבורה החובטת באומה בגלות המר, ובאמצעות זה ישיג למצוא כדי גאולת הבית".

זהו אופן נוסף שתבוא הגאולה, על ידי יסורים, שאז יגאל השי"ת גם בלי ההתעוררות והתשוקה של בני לגאולה.

"ואמרו 'וחשב' וגו', הנה לצד שהמכר הוא בעונותינו כאמרו (ישעיה נ, ב) 'הן בעונותיכם נמכרתם' והעון הוא חוב על האדם, בשעת קריעת השטר צריך לעשות חשבון החוב שעליו ולפרוע הנשאר, והוא אמרו 'וחשב את שני ממכרו', השנים שנשאר הבית מכור ויתנכה לפי שיעור השנים מעונות ישראל, והעודף ישיב על דרך אומרם ז"ל (יומא פו:): במשפטי התשובה ותיקוניה תשובת המשקל אם אדם נהנה מהעון יסגף עמו כשיעור מה שנהנה מהחטא ובזה יפרע חובו, וכמו כן יעשה ארון העולם כשיתקרב זמן הגאולה, והוא מאמרו ז"ל (סנהדרין נט): שיהיו חבלי משיח, ובזה 'ושב לאחוזתו', פירוש חוזר אל הקדוש ברוך הוא, גם על ישראל על דרך אומרם (דברים ל, ג) 'ושב ה' את שבותך', ואמרו ז"ל (מגילה כט). "ישיב' לא נאמר אלא 'ושב' וגו'.

"ואמרו 'ואם לא מצאה ידו די השיב', פירוש אם יראה הארון כי אין כח בעם לסבול חבלים עוד ורכו חובותיהם למעלה ראש ואפם בהם כח הסבל, 'והיה ממכרו עד שנת היובל', שהוא זמן המוגבל לגאולה 'בעתה', ואז 'ויצא ביובל ושב לאחוזתו', כי קץ הגלות ישנו אפילו יהיו ישראל רשעים גמורים ח"ו". כי כל התנאים לגאולה הם רק לעניין קץ 'אחישנה' אבל מלבד זאת יש קץ של 'בעתה' שבה תבוא הגאולה מכל מקום, וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין עט): "זכו, 'אחישנה', לא זכו, 'בעתה'".

להיזהר שלא להחשיך את אור הנשמה

ובהמשך, עה"פ (פסוק לה) "וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך", כותב וז"ל:

"וכי ימוך אחיך וגו', פרשה זו תעיר האדם על רוח ה' אחינו אשר שכן בתוכנו, ואמר 'כי ימוך אחיך' שהוא רוח החיים אשר נטע בתוכנו לחיותנו, אם ראה האדם כי לא האיר בתורה ולא במצות כי אין עני כי אם מן התורה והמצות, 'ומטה ידו' והחשיך אורו והודו, 'עמך' פירוש לצד היותו עמך הוא שנתמוטט שזולתך היה אורו מאיר מסוף העולם ועד סופו, ותמצא שיבקש ה' להחזיר לו הרוח כאשר נתנה כאומרו (קהלם יג, ז) 'והרוח תשוב וגו' ואמרו ז"ל (שם קנז:): 'תנה לו כמו שנתנה לך', ויצו ה' 'והחזקת בו', פירוש שיתחזק לשוב בתשובה להשיבו למכוננו, כי אין לך דבר המעמיד לרוח החיוני במקום גבוה כתשובה". כח התשובה ישנה תמיד, וצריך רק לעוררה, בבחינת 'והחזקת בו', להתחזק בזה, ועל ידה אפשר להחזיר את אור הנשמה.

"ואמר גר ותושב", דע כי אמרו יודעי נפטרות ל'דה' (שער הגלגולים הקדמות א"צ), כי יש בחינת נפשות שה' מביאם באדם בסוד העיבור לסיבות ידועות, יש שבאים להתגורר עם האדם בעשותו איזה מצוה כדי להשתתף במעשה וזוכה בזה, ויש שבאה ומתישבת לסיבות מופלאות אשר הפליא ה' בתיקון הנפשות".

ובעניין זה פירש גם כן הישמח ישראל (אות ה) פסוק זה, והביא בהקדם מספר חרדים בשם מדרש הנעלם שכאשר אחד מישראל חוטא ואין בכחו לשוב אל ה', והשי"ת ברוב רחמיו וחסדיו חושב תמיד לבל ידח ממנו נדח, נתעבר בו בחוטא ההוא נשמת צדיק אחד, ועל ידו הוא זוכה לתשובה, וכאשר הרבה לפשוע חלילה, כשחפץ לשוב בכל לבו נתעבר בו נשמת משה רבינו ע"ה, וזהו שכתוב (דברים ג, כו) "ויתעבר ה' בי למענכם", שהשי"ת שולח את נשמת מרע"ה בבחינת עיבור בקרב בני"י למען תיקונם. ובזה מבאר הפסוק 'כי ימוך אחיך', היינו כאשר יחטא אחד מישראל, אז 'ובא גואלו', הוא מרע"ה שהוא הגואל, כדאיתא בזוה"ק עה"פ (קהלם ה, ט) "מה שהיה הוא שיהיה", שהוא ר"ת משה, ונעשה 'קרוב אליו' בבחינת עיבור, 'וגאל את ממכר אחיו'.

"וכנגד שניהם אמר 'גר ותושב וחי עמך', כנגד ב' הנפשות הבאים שלא מדעתו כשהוא מתחזק לשוב בתשובה, ויזהר עוד שלא יחשיך אור רוחו והגרים אתו, והוא אומרו 'אל תקח מאתו', מה שיש בו, ובמה 'בנשך ובמרבית' כאשר אבאר בסמוך, 'ויראת מאלקיך', פירוש כי מאורו חלק הנפשות הטהורות השיב לו פקדונו, ומבקש עוד 'וחי אחיך עמך' שיחזיר הנפש בתוספות חיות באמצעות עבודת הקודש אשר ציוהו ה', והגם שאמרו 'תנה לו כמו שנתנה לך', זה צד ההסתפקות, או לפי מה שפירשתי בספרי חפ"ן ה' (שנת 80) כי כשיתנה לה' כמו שנתנה לו בזה היא מתעלית ומוסיפה חיים ואור עליון, ועיין שם.

"ואמר 'את כספך' וגו', כאן פירש מה הוא הנשך והתרכית אשר מחשיכים אורו, 'את כספך' הם הדברים שהאדם כוסף בעולם הזה לדברים הנדמים, 'לא תתן לו בנשך', כי כשאדם משלים תאות נפשו הבהמית ומטעים רוחו מכסופיו הוא נשוך בזה ומטיל בו ארס החטא. ואמר 'ובמרבית לא תתן אכלך', פירוש אפילו אכלך שהוא דבר שהורשית לאכול לא תרכה בו, כי כשאדם הולך אחר גרונו ויטה גבול התאוה שבו למותרות בזה יחשיך אור הנפש כי כשזה קם זה נופל כשמתרבה תאבון המורגש מתמעט תאבון הרוחני, והוא מאמר הכתוב (משלי יג, כה) 'צדיק אוכל לשובע נפשו', לא להנאת ההרגש, ואמרו 'אני ה' וגו', פירוש והגם שאני אומר לכם להוציא אתכם מארץ מצרים לתת לכם את ארץ כנען, לא לאכול מטובה ולשבוע מפריה הוא התכלית אלא להיות לכם לאלקים הוא עיקר הארץ, ואמרו ז"ל בתורת כהנים וז"ל 'כל היושב בארץ ישראל מקבל עליו עול מלכות שמים'."

'חבל הכסף' קושר את הנשמה למקור מחצבתה אף אחר שירדה לעולם,
ורק על ידי החטאים מתנתק החבל

גם בפרשת בחוקותי זכינו למאמרים נפלאים בדברי האוה"ח הק', ובמיוחד נודעים המ"ב פירושים שכתב על הפסוק (כו, ג) "אם בחוקותי תלכו", אשר רב טוב גנוז בכל פירוש ופירוש, ישמע חכם ויוסיף לקח. ונלמד כאן מדבריו על הפסוק (פסוק יא) "ונתתי משכני בתוכם", שרש"י פירש שהכוונה לבית המקדש, אולם האוה"ח מפרש באופן אחר, וז"ל: "ונתתי משכני בתוכם", פירוש על דרך אומרו (תהילים ע"ט, ס) 'אהל שכן באדם', שעיקר משכנו יתברך הוא תוך נשמות עם קדושו.

"ואומרו 'ולא תגעל נפשי' ולא הספיק אומרו 'ונתתי משכני', לצד שחש ה' כי יאמר נא ישראל שדבר זה שמבטיח ה' הוא דבר רחוק מהשכל שידור דירת קבע רוחני בלתי בעל תכלית הרוחניות תוך בני אדם בעלי צורה וחומר, והגם כי יבטיח ה' עשות כן זה יהיה לצד עוצם האהבה יהפך הצורה, על דרך מה שפירש הרשב"י (זוה"ק ג, רמ"א:) בפסוק (סיר השירים ה, ט) 'באתי לגני' וגו' 'אכלתי יערי' וגו' 'שתיתי ייני' וגו' 'משל לחתן' וכו' יעויין שם דבריו, והוא דבר הפך תכונת ההשתוות ודבר כזה לא יתמיד כמעשה ניסים ואין מבטח להתמדת הדבר ותגעל הרוחניות לגשמיות.

"לזה אמר 'ולא תגעל נפשי אתכם', כי יכונן ה' תכונת נפשם בסדר אשר ישכון ה' בתוכם כדרך המתקבל בתכונת הנשתוות. והוסיף לומר 'והתהלכתי בתוכם' לומר שמלבד שלא יגעל גם יהיה לו נחת רוח בהשראת שכינתו בתוך תוכם והיא בחינת הנשמה שהיא תוך תוכם, ופירוש 'והתהלכתי' הוא טיול הערב.

"גם נתכוין על דרך מה שאמרו ז"ל כי נשמות עם בני ישראל חצובות מאורו יתברך, והרחקת שכינתם בעולם הזה לא יסובב פרידתה ממקורה והרי היא דבוקה בחבל הכסף עד מקום מחצבה" – ומה שנקט לשון זה חבל 'הכסף' דווקא, נראה שרמז לכיסופי הנשמה אל מקום מחצבתה, "כי זה כמה נכסף נכספתי לראות מהרה בתפארת עוזך".

"ודרך שם יורד אור החיים ממקור עליון ומחבר נפש קדושה עם מקורה, וזה יסובב כי תכיר הנפש בוראה ותתאוה לעבודתו וללכת בדרכיו" – הגה ידועים דברי היושר דברי אמת (אומיות כ"א-כ"ב) בביאור הלשון 'הכרה' המובא בחובות הלבבות כלפי ידיעת ה', שהמכוון בזה שאיננה ידיעה גרידא במחשבה, אלא שהדבר קבוע אצל האדם בחווק, ומציאות ה' וגדלותו הם אצלו כמו שהוא 'מכיר' את חברו, כך מונח אצלו מציאות ה' בכרירות ובפשיטות.

ודבר זה בא על ידי שאין מסתפקים בעצם הידיעה, אלא חוזרים על זה ומתבוננים בזה תמיד, שוב ושוב, עד שהדבר נשרש ונקבע בחזקה. וזהו נגד טבע האדם, כי אנו רגילים שמה שאנו יודעים כבר אין מה להוסיף עליו, ולכן קשה מאוד עניין החזרה, כי אין מרגישים את התועלת שיש בכך, וכדאיתא כבר בגמרא (עירובין נד:) "ידעי רבנן

להא מלתא ועברי עלה", ושם הוא לעניין חזרה על הלימוד, שרוצים להספיק ללמוד עוד חלקים בתורה, ולא להישאר במה שלמדו כבר, אולם הראוי והנכון הוא לא להמשיך הלאה לפני שקובעים היטב את מה שכבר למדו. וכן הוא בעניין האמונה, שאין להסתפק בידיעה הראשונה לבד, אלא צריך לחזור עליה ולהתבונן בה שוב ושוב, וכמה שחוזרים על כך מגיעים למדרגה גדולה יותר, של 'הכרה'.

ופעם היה מצוי מאוד שהיו מקדישים להתבוננות בגדלות ה' זמן מיוחד ביום, והרה"ק האמרי אמת מגור זי"ע כותב במכתב שהוא ייחד זמן של עשר דקות ביום לחשוב על זה, אכן כיום אין זה שכיח כל כך, מחמת סיבות שונות, מצד חולשת הנפשות ומצד הטרדות הרבות, אכן כבר אמרנו כמה פעמים שאף אם אי אפשר להקדיש זמן מיוחד להתבוננות בגדלות ה', אפשר לנצל לקיום עניין זה את עת התפילה, שהרי כל בניין התפילה מורכב מיסודות אלו, של אמונת ה' וגדלותו, ואם שמים לב למה שאומרים הרי זו התבוננות שלימה, ומזה באים ל'הכרה' ואין נשארים רק בידיעה בעלמא.

והנה ביאר לן האוה"ח, שבאמת מצד טבע נפש היהודי, הוא עומד במדרגה זו של 'הכרה' בלי שום עבודה, כי על ידי 'חבל הכסף' שהנשמה נשארת דבוקה במקור מחצבתה גם אחר שירדה לעולם, 'תכיר הנפש בוראה'.

ומה שצריך לזה יגיעה ועמל רב, זהו משום - "ועל ידי חטא האדם נרחק חבל הכסף ולא יאיר אור הבא מלמעלה תוך הנפש והוא סוד אומרו (ישעיה נט, ג) 'עונותיכם היו מבדילין בינכם ובין אלקיכם', וזה יסובב שיקו האדם מטעמי התיאוב ויאבד חשקו במושכלות הנעימים והערבים".

יסוד נפלא, בעצם מצד טבע בריית האדם היה הוא דבק בה', אלא שיש מחיצה, הנוצרת בחטאיו, המפריעה ומונעת אותו מן הדבקות בה'. והנה ידועה הקושיא הנודעת שהביאו בספד"ק (צאר מיס חיים פרשת כי מצוא ד"ה עוד ימצארו הכמוצים האלה; תולדות יעקב יוסף פרשת ואתמנן אות ה) במצוות "ואהבת את ה' אלקיך", שאהבה היא דבר התלוי בלב ואיך שייך לצוות על כך. ויש מהם שתירצו שהמצוה היא לעשות פעולות שונות המסוגלות להביא את אהבת ה' בלב האדם. אכן הבאר מים חיים (סס) הביא בשם הרמב"ם שתירץ, כי באמת כל חלק תאב למקורו, וכן ידוע בחכמת הטבע, שכאשר

שוכרים חתיכת עץ, אם מצמידים אותו מיד לשאר העץ, הוא חוזר ונדבק בו, כיוון שחלק זה תאב ושואף לחזור לחלקו האחר, ורק לאחר זמן מה שנדבקים בו לכלוכים חיצוניים אז הם מפריעים לדבקתו במקורו. וכמו כן הנשמה שהיא חלק אלוק ממעל, היא שואפת ותאבה להיות דבקה במקורה, אלא שעל ידי החטאים היא מתלכלכת ושוב נראה שאין בטבעה לאהוב ולדבוק בה, וממילא מצוות 'ואהבת' היא להיזהר שהנשמה לא תתלכלך בזוהמת העוונות, ואז ממילא יש בה אהבת ה'.

וזהו גם העניין שחג הסוכות הוא זמן של אהבת ה' כדאיתא בספח"ק, בקדושת לוי (פרשת האזינו ד"ה מי א-ל) ועוד, והיינו כי ביום הכפורים זוכים לכפרת עוונות, ונטהרים מכל לכלוך וזוהמא, וממילא תיכף ומיד חוזרת וניעורה האהבה המצויה בטבע נשמת כל יהודי, וזהו מכח 'חבל הכסף', ה'נכסף נכספתי'.

"והוא מאמר ה' באומרו 'והתהלכתי בתוכם', זו חבל הכסף המתהלך מאורו יתברך תוך נפש אדם, ובזה 'והייתי לכם לאלקים', כי איש כזה יבחר בקבלת עול אלקותו יתברך. ותמצא שכל נפש החוטאת בעולם אינה פועלת הרע בתחלתה עד שתקדים בחטא קל מקלי הקלות ובחטוא האדם אפילו כחוט השערה ימנע ממנו בחינה זו של התקשרותו במדרגה עליונה וצא ולמד ממעשה נבות (מלכים א' כג) שעל ידי שאמר דבר שקר הגם שהיה לתכלית רצונו יתברך, אף על פי כן ה' אמר אליו 'צא ממחיצתי' (שם קמט:), וכשמשתדל היצר עם האדם בדקדוק קל עד שיבדיל בינו ובין ה' אז הוא שיכול לשלוט בו לחטוא חטאים גדולים רח"ל מה שלא היה יכול עשות קודם בעת דביקות האדם באור עליון".

והנה לכשנתבונן נמצא שכל המאמרים שלמדנו כאן מתקשרים כאחד, והצד השווה שבהם הוא, ההתעוררות לחשוק ולהתאוות לא-ל חי ומאיסת תאוות העולם הזה, שעל ידה באה הגאולה, ואילו כאשר שקועים ב'נשך ובתרבית', בהבלי העוה"ז האסורים ואף המותרים, אז מחשיכים את אור הנשמה, ומנתקים את 'חבל הכסף' המקשר בינה לבין מקור מחצבתה, וצריך להתעורר בתשובה שלימה, ואז נזכה ש'תכיר הנפש בוראה ותתאוה לעבודתו וללכת בדרכיו'.

